

“... ”

1- 7327 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle değiştirilen 2004 sayılı Kanun'un 308/c maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “ve 206 ncı madde kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödenir” ibaresinin Anayasaya aykırılığı

7327 sayılı Kanununun 7. maddesiyle İcra ve İflas Kanunu'nun 308/c maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinde değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikte, konkordato sürecinde geçici mühlet kararından sonra komiserin izniyle akdedilmiş borçların kredi kurumları tarafından verilen krediler de dahil olmak üzere, adi konkordatoda konkordato şartlarına tabi olmadığı, temerrüt hâlinde mühlet sırasında dahi icra takibine konu edilebileceği ve 206. madde kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödeneceği hükmü getirilmiştir. Böylece konkordato ilan eden şirketlerin borçlarının ödenmesinde imtiyazlı alacak niteliğinde olan işçi alacakları, bu niteliğini fiilen kaybetmekte ve banka kredileri işçi alacaklarının önüne geçmektedir. Bu değişikliğin sonucunda; tek geliri emeği olan ve emeğinden başka geçim kaynağı olmayan işçilerin alacaklarını tahsil etmeleri risk altına sokulmuştur. Hatta işçilerin emeklerinin karşılığını almaları, gerçekte hemen hemen olanaksız hale gelmiştir.

İcra İflas Kanunu'nun 206. maddesine göre işçi alacakları imtiyazlı alacak niteliğinde olup, ilk sırada yer almaktadır. Ancak yapılan değişiklikte konkordato sürecinde alınan banka kredileri, tahsil bakımından işçi alacaklarının önüne geçirilmiş olup; bu kural, aşağıda sıralanan gerekçelerle Anayasaya aykırıdır.

a) Anayasa'nın 2. Maddesine Aykırılık

İptali istenen kural aracılığıyla, konkordato sürecinde şirketin edindiği borçlar, işçi alacaklarına göre öncelikli hale getirilmiştir. İcra ve İflas Kanunu'nun 206. maddesinde işçilerin, iş ilişkisine dayanan ve iflasın açılmasından önceki bir yıl içinde tahakkuk etmiş ihbar ve kıdem tazminatı gibi alacakları birinci sıra alacaklar arasında yer almaktadır. Yapılan değişiklikte banka kredileri dahil konkordato sürecinde edinilen borçlar imtiyazlı alacak haline gelmiş ve işçi haklarının önüne geçirilmiştir. Oysa, işçi alacaklarının önünde rehinli alacaklar ve devlet alacakları vardır. İşçinin haklarını alabilmesi için önce bu borçların ödenmesi gerekmektedir. Zaten uygulamada iflas eden şirketin malları ancak bu öncelikli borçları karşılayabilmekte ve çoğunlukla bu alacaklar ödendikten sonra işçilere herhangi bir para kalmamaktadır. Yapılan değişiklikte işçi alacaklarının önüne şimdi de banka kredileri geçirilmiştir ve işçilerin alacaklarını tahsil etmeleri neredeyse imkansız hale getirilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, sosyal bir hukuk Devletidir. Anayasa Mahkemesi'nin ifadesiyle; “Anayasa'nın 2. maddesinde nitelikleri belirtilen sosyal hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi hak ve özgürlükleriyle kamu yararı arasında adil bir denge kurabilen, çalışma hayatını geliştirmek ve ekonomik önlemler olarak çalışanlarını koruyan, onların insan onuruna uygun hayat sürdürmelerini sağlayan, milli gelirin adalete uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, sosyal güvenlik hakkını yaşama geçirebilen, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözeten devlettir. Çağdaş devlet anlayışı, sosyal hukuk devletinin tüm kurum ve kurallarıyla Anayasa'nın özüne ve ruhuna uygun biçimde kurularak işletilmesini, bu yolla

bireylerin refah, huzur ve mutluluğunun sağlanmasını gerekli kılar.” (E.S.: 2015/67, K.S.: 2016/21, K.T.: 16.3.2016, R.G.: 15.04.2016-29685, § 12).

Aynı doğrultuda; Anayasa'nın 5. maddesi uyarınca, “kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya ... çalışmak”, devletin temel amaç ve görevlerindedir.

Anayasa Mahkemesi'nin, “güçsüzleri öncelikli koruma” gereği üzerine, sosyal devlete içkin tanım ögesi olarak yaptığı vurgu, Madde 5'in aşamalı biçimde somutlaştırdığı Devlet'in pozitif yükümlülüğü açısından daha da belirginleşmektedir.

Ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (UÇÖ) 95 No'lu Ücretlerin Korunması Sözleşmesi'nin 11. maddesinde, “İmtiyazlı bir alacak teşkil eden ücret, alelâde alacaklıların hisselerini almalarından evvel, tam olarak ödenecektir.” denilmektedir. Türkiye bu sözleşmeyi 1961 yılında onaylamıştır. İptali istenen kural, 95 No'lu UÇÖ Sözleşmesi'nin anılan 11. maddesiyle çelişmektedir. Yine, UÇÖ'nün 173 No'lu İşverenin Ödeme Güçlüğü Halinde İşçi Alacaklarının Korunması Sözleşmesi'ne göre de, “İşçi alacakları devlet alacaklarının da önünde olmalıdır.” Anayasa'nın 2. ve 90. maddeleri çerçevesinde, ulusal mevzuatın, UÇÖ bünyesinde işçi alacaklarının tahsil önceliğine ilişkin oluşmuş anılan kurala uygunluk taşıması gerekir.

İhtilafli kural ile konkordato sürecinde alınan banka kredilerinin, tahsil bakımından işçi alacaklarının önüne geçirilmiş olması, uygulamada işçi alacaklarının ekseriyetle tahsil edilememesi sonucunu doğuracaktır. O kadar ki; içinde bulunulan COVID-19 pandemisi devresi, ihtilafli kuralın işçi alacakları üzerinde doğuracağı olumsuz sonuçları katlayan bir konjoktüre tekabül etmektedir: 2021 yılının ilk dört ayında 39.066 şirket ve işletme kapanmıştır. Yine 2021 yılının ilk beş ayında 40 bin esnaf iş yerini kapatmıştır. 2018 yılında 1.094, 2019 yılında 899, 2020 yılındaysa 2.052 şirket konkordato ilan etmiştir. İşletmelerin kapanması, iflas etmesi nedeniyle de milyonlarca işçi işsiz kalmıştır. İhtilafli kural; işsiz kalan bu işçilerin ücretlerini, kıdem tazminatlarını, ihbar tazminatlarını, fazla çalışma ücretlerini alamamalarına neden olacaktır. Konkordato sürecinde alınan banka kredilerinin, tahsil bakımından işçi alacaklarının önüne geçirilmiş olması, bankaların finansal güçleri ve işçilerin ekonomik kırılganlıkları arasındaki aşikar tezat dikkate alındığında; sosyal bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin “sosyal güvenlik hakkını yaşama geçirme”, “güçsüzleri güçlüler karşısında koruma” ve “sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözetme” vecibelerini açık şekilde ihlal etmektedir. İhtilafli düzenleme, bu itibarla Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır.

b) Anayasa'nın 60. Maddesine Aykırılık

İptali istenen kural aracılığıyla, konkordato sürecinde şirketin edindiği borçlar, işçi alacaklarına göre öncelikli hale getirilmiştir. İcra ve İflas Kanunu'nun 206. maddesinde işçilerin, iş ilişkisine dayanan ve iflasın açılmasından önceki bir yıl içinde tahakkuk etmiş ihbar ve kıdem tazminatı gibi alacakları birinci sıra alacaklar arasında yer almaktadır. Yapılan değişiklikle banka kredileri dahil konkordato sürecinde edinilen borçlar imtiyazlı alacak haline gelmiş ve işçi haklarının önüne geçirilmiştir. Oysa, işçi alacaklarının önünde rehinli alacaklar ve devlet alacakları vardır. İşçinin haklarını alabilmesi için önce bu borçların ödenmesi gerekmektedir. Zaten uygulamada iflas eden şirketin malları ancak bu öncelikli borçları karşılayabilmekte ve çoğunlukla bu alacaklar ödendikten sonra işçilere herhangi bir para kalmamaktadır. Yapılan değişiklikle işçi alacaklarının önüne şimdi de banka kredileri geçirilmiştir ve işçilerin alacaklarını tahsil etmeleri neredeyse imkânsız hale getirilmiştir.

Anayasa'nın 60. maddesine göre; "Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar". Anayasa Mahkemesi'nin maddeyle ilgili yorumu şöyledir:

"Anayasa'nın 60. maddesinde, herkesin, sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu, Devletin, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alacağı ve örgütü kuracağı kurala bağlanmıştır. Bu maddeye göre, sosyal güvenlik herkes için bir hak ve bunu gerçekleştirmek ise Devlet için bir görevdir. Sosyal güvenlik hakkı, sosyal sigorta kuruluşlarınca kendi kuralları çerçevesinde yerine getirilir. Sosyal güvenliğin ve sigortanın varlık nedeni sosyal risklerin karşılanmasıdır. Devletin Anayasa'da güvence altına alınan sosyal güvenlik haklarının yaşama geçirilmesi için gerekli önlemleri alması, sosyal güvenlik politikalarını bilimsel verilere göre belirlemesi ve bunun için gerekli yasal düzenlemeleri yapması doğaldır. Nesnel ve sürekli kurallarla sağlam ve sağlıklı temellere oturtulmayan bir sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilir olması düşünülemez. Bu düzenin korunması Anayasa'nın 60. maddesinde yer alan sosyal güvenlik hakkının güvenceye alınması için de zorunludur." (AYM, E: 2011/42, K: 2013/60, R.G. Tarih-Sayı 25.7.2014-29071; AYM, E. 2006/111, K: 2006/112, R.G. Tarih/Sayı: 30.12.2006/26392 5. Mükerrek)

Ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (UÇÖ) 95 No'lu Ücretlerin Korunması Sözleşmesi'nin 11. maddesinde "İmtiyazlı bir alacak teşkil eden ücret, alelade alacaklıların hisselerini almalarından evvel, tam olarak ödenecektir." denilmektedir. Türkiye bu sözleşmeyi 1961 yılında onaylamıştır. İptali istenen kural, 95 No'lu UÇÖ Sözleşmesi'nin anılan 11. maddesiyle çelişmektedir. Yine, UÇÖ'nün 173 No'lu İşverenin Ödeme Güçlüğü Halinde İşçi Alacaklarının Korunması Sözleşmesi'ne göre de, "İşçi alacakları devlet alacaklarının da önünde olmalıdır.". Anayasa'nın 60. ve 90. maddeleri çerçevesinde, ulusal mevzuatın, UÇÖ bünyesinde işçi alacaklarının tahsil önceliğine ilişkin oluşmuş anılan kurala uygunluk taşıması gerekir.

İhtilafli kural ile konkordato sürecinde alınan banka kredilerinin, tahsil bakımından işçi alacaklarının önüne geçirilmiş olması, uygulamada işçi alacaklarının ekseriyetle tahsil edilememesi sonucunu doğuracaktır. O kadar ki; içinde bulunulan COVID-19 pandemisi devresi, ihtilafli kuralın işçi alacakları üzerinde doğuracağı olumsuz sonucu katlayan bir konjonktüre tekabül etmektedir: 2021 yılının ilk dört ayında 39.066 şirket ve işletme kapanmıştır. Yine 2021 yılının ilk beş ayında 40 bin esnaf iş yerini kapatmıştır. 2018 yılında 1.094, 2019 yılında 899, 2020 yılındaysa 2.052 şirket konkordato ilan etmiştir. İşletmelerin kapanması, iflas etmesi nedeniyle de milyonlarca işçi işsiz kalmıştır. İhtilafli kural; işsiz kalan bu işçilerin ücretlerini, kıdem tazminatlarını, ihbar tazminatlarını, fazla çalışma ücretlerini alamamalarına neden olacaktır. Konkordato sürecinde alınan banka kredilerinin tahsil bakımından işçi alacaklarının önüne geçirilmiş olması kuralı, bankaların finansal güçleri ve işçilerin ekonomik kırılganlıkları arasındaki aşık tezate dikkate alındığında; devletin, sosyal güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alma göreviyle taban tabana zıt bir tavır oluşturmaktadır. Öyle ki; devletin sosyal güvenliği sağlama görevi, yalnızca bu minvalde gerekli kurumsal yapıyı oluşturmakla sınırlı olamaz. Devletin sosyal güvenlik hakkını sağlamaya ilişkin anayasal ödevi, aynı zamanda sosyal güvenlik bağlamında değerlendirilecek tüm işçi alacaklarının etkili şekilde tahsilini öncelik adeden bir yasal altyapı oluşturma vecibesini de zorunlu olarak içerir. Anayasa Mahkemesi de, yukarıda anılan kararında, devletin sosyal güvenlik politikalarını bilimsel verilere göre belirlemesi ve bunun için gerekli yasal düzenlemeleri yapmasının doğal olduğuna işaret etmektedir. İşçi alacaklarının etkili şekilde tahsilini engelleyen bir yasa, sosyal güvenlik hakkını etkisiz ve göstermelik bir hak statüsüne indirgeyecek ve devletin bu alandaki pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediği anlamına gelecektir. İhtilafli kural, anılan sebeplerle, Anayasa'nın 60. maddesine aykırıdır.

c) Anayasa'nın 49. Maddesine Aykırılık

Anayasa'nın 49. maddesinin 2. fıkrasına göre:

“Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.”

İhtilafı kural ile konkordato sürecinde alınan banka kredilerinin tahsil bakımından işçi alacaklarının önüne geçirilmiş olması, uygulamada, işçi alacaklarının ekseriyetle tahsil edilememesi sonucunu doğuracaktır. İptali istenen kural, yukarıdaki 1-a ve 1-b alt başlıklarında belirtilen aynı sebeplerle; devletin, “çalışanların hayat seviyesini yükseltmek”, “çalışanları ve işsizleri korumak”, “çalışmayı desteklemek” ve “çalışma barışını sağlamak” için gerekli tedbirleri alma ödevlerini ihlal etmektedir. İhtilafı kural, bu gerekçeyle, Anayasa'nın 49. maddesine aykırıdır.

d) Anayasa'nın 55. Maddesine Aykırılık

Anayasa'nın 55. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır. Devletin, çalışanların adaletli ücret almalarını sağlamak üzere tedbir alma yükümlülüğü; çalışanın ücretini fiilen alabilmesini temin etme yükümlülüğünü öncelikle içerir. İhtilafı kural ile konkordato sürecinde alınan banka kredilerinin tahsil bakımından işçi alacaklarının önüne geçirilmiş olması, uygulamada işçi ücretlerinin ekseriyetle tahsil edilememesi sonucunu doğuracaktır. Bir başka deyişle, iptali istenen kural; Anayasa'nın 55. maddesinin 2. fıkrasının devlete yüklediği yükümlülükle taban tabana zıt bir sonuç doğurmaktadır. İptali istenen kural, yukarıdaki 1-a ve 1-b alt başlıklarında belirtilen aynı sebeplerle; devletin, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünü ihlal etmektedir. İhtilafı kural, bu gerekçeyle, Anayasa'nın 55. maddesine aykırıdır.

e) Anayasa'nın 5., 17. ve 35. Maddelerine Aykırılık

Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrası uyarınca, “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir”. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarındandır (AYM, E.2019/40, K.2020/40, 17/07/2020, § 35).

İhtilafı kural ile konkordato sürecinde alınan banka kredilerinin tahsil bakımından işçi alacaklarının önüne geçirilmiş olması, uygulamada işçi alacaklarının ekseriyetle tahsil edilememesi sonucunu doğuracaktır. İşçilerin, tek geçim kaynakları olan emeklerinin karşılığını oluşturan alacaklarını tahsil edememeleri halinde, insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürmeleri mümkün değildir. Emeginin karşılığı olan alacağını tahsil edemeyen bir işçinin yaşamını sürdürmekte ciddi sorunlar yaşaması kaçınılmazdır ve bu durumun kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkını etkisiz ve göstermelik bir hakka indirgeyeceği açıktır. Gerçekten de; hak ettiği alacakları alamayan işçinin maddi ve manevi varlığını ilgilendiren tüm temel hak ve özgürlüklerinin, kaçınılmaz olarak yaşayacağı ekonomik sorunlardan zincirleme olarak etkilenecekleri ve etkililiklerini yitirecekleri aşikardır. İhtilafı düzenleme, bu sebeple, temel olarak Anayasa'nın 17. maddesine aykırıdır.

Anayasa'nın 35. maddesinde "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasal anlamda mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır. İşçilik alacakları Anayasa Mahkemesine göre "mülkiyet" hakkı kapsamında değerlendirilmektedir ve yapılan düzenleme ile Anayasanın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkına müdahale oluşturmaktadır (Şenal Haylaz, B. No: 2013/3457, 25/2/2015, § 70).

Anayasa'nın 5. maddesi uyarınca, "kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak", devletin temel amaç ve görevlerindedir. Finansal açıdan son derece güçlü olan bankalarca verilen kredilerin tahsilinin sosyal ve ekonomik açıdan kırılgan olan işçi alacaklarının tahsilinin önüne geçirilmesini içeren iptali istenen kural, yukarıdaki 1-a ve 1-b alt başlıklarında belirtilen aynı sebeplerle; devletin, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak ödevi başta olmak üzere, Anayasa'nın 5. maddesinde sıralanan vecibelerini ihlal etmektedir.

İhtilafli düzenleme; açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 2., 5., 17., 35., 49., 55. ve 60. maddelerine aykırıdır ve iptal edilmek gerekir.

2- 7327 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 90. maddesinin birinci fıkrasına eklenen cümle ile eklenen ikinci fıkranın Anayasaya aykırılığı

7327 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 90. Maddesinin birinci fıkrasına bir cümle ve maddeye bir fıkra eklenmiştir. Bu değişikliğin yapılma nedeni olarak Anayasa Mahkemesinin E.2019/40, K.2020/40 sayılı kararı ile verdiği iptal kararının gereğini yerine getirmek amacı belirtilmiştir. Maddi ve manevi tazminatı düzenleyen maddede zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatların 2918 sayılı Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabi olduğu düzenlenmişti. Anayasa Mahkemesi, bu kuralda yer alan genel şartlar ibaresini Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir. 7327 sayılı Kanun'daki yeni düzenleme de, Anayasa'nın aşağıda belirtilen maddelerine aykırıdır.

a) Anayasa'nın 5., 13., 17. ve 35. Maddelerine Aykırılık (Devletin pozitif yükümlülükleri yönünden)

Yeni getirilen düzenleme ile zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatların bu kanuna tabi olduğu belirtilmiş ve değer kaybı tazminatı, destekten yoksun kalma tazminatı ve sürekli sakatlık tazminatına ilişkin tanımlara yer verilmiştir. Ancak söz konusu tanımlar, gerçek zararı kapsamaktan uzaktır. Getirilen düzenlemelerle sigorta şirketlerinin çıkarlarının korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Oysa, mali sorumluluk sigortasının zorunlu tutulmasının amacı, motorlu taşıtın işletilmesinden kaynaklanan zararların tazmin edilmesini sağlamaktır.

Mali sorumluluk sigortası, sigortanın konusunu oluşturan riskin gerçekleşmesi halinde sigortayı yaptıran kişinin hukuken sorumlu tutulabileceği zarar kalemleri sebebiyle ödemekle

yükümlü olacağı tazminatın sigorta şirketi tarafından teminat miktarı ile sınırlı olarak ödenmesini güvence altına alan sigorta türüdür. Anılan sigorta, sigorta kapsamındaki riskin gerçekleşmesi ve zararın doğması halinde, zarar gören kişilerin tazminat alacaklarını teminat altına almanın yanında sigortayı yaptıran kişi bakımından da güvence sağlamaktadır. Söz konusu sigorta ihtiyari ya da zorunlu nitelikte olabilmektedir.

2918 sayılı Kanun'un karayolunda motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle meydana gelebilecek zarardan dolayı hukuki sorumluluğu düzenleyen 85. maddesiyle motorlu taşıt işleten ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle meydana gelen destekten yoksun kalma zararını, bedensel zararı ve eşya zararını tazmin ile yükümlü kılınmıştır. Karayolunda motorlu taşıt işletilmesinden doğan hukuki sorumluluk, haksız fiilden doğan sorumluluk niteliğinde olup öğretide de kabul edildiği üzere kusursuz sorumluluk türü olan tehlike sorumluluğunun özel bir türü şeklinde düzenlenmiştir.

Motorlu Taşıtlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, akit tarafların motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle zarar gören kişilerin tazminat taleplerinin kurulacak zorunlu sigorta sistemi vasıtasıyla teminat altına alınmasına ilişkin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Sözleşmenin 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasında motorlu taşıtın sigorta ettirilmesinden sorumlu kişilerin tespit edilmesi gerektiği ve Sözleşme'ye Ek Hükümler'in 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da sigortanın, sigorta edilmiş taşıtın sahibinin, zilyedinin ve sürücüsünün malî sorumluluğunu teminat altına alması gerektiği kurala bağlanmıştır.

Motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle meydana gelen destekten yoksun kalma zararı, bedensel zarar ve eşya zararından dolayı işleten sorumlu olup, bu zararı tazmin etmekle yükümlü ise de; bu zararların tazmin edilebilmesinin, işletenin ekonomik gücüne bağlı olduğu açıktır. Bu durumun hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açabileceğini öngören kanun koyucu, Motorlu Taşıtlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin de gereği olarak, zorunlu malî sorumluluk sigortası yaptırma yükümlülüğünü düzenlemiştir.

2918 sayılı Kanun'un 91. maddesinin birinci fıkrasında karayolunda motorlu taşıt işletenlerin, bu Kanun'un 85. maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu kılınmış ve anılan maddenin son fıkrasında bu zorunluluğa uymamanın yaptırımını hükme bağlanmıştır.

Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrasında ise zorunlu mali sorumluluk sigortasının Türkiye'de kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılacağı, bu sigorta şirketlerinin anılan sigortayı yapmakla yükümlü oldukları belirtilmiş ve maddenin son fıkrasında bu zorunluluğa uymamanın yaptırımını düzenlenmiştir.

Kanun koyucunun tehlikeli faaliyet olarak nitelendirdiği motorlu taşıt işletilmesi fiili, bir taraftan işletene menfaat sağlamakta; diğer taraftan ise üçüncü kişileri, bu taşıtın işletilmesi sebebiyle zarara uğrama riskine maruz bırakmaktadır. Zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı da işletenin motorlu taşıtın işletilmesindeki menfaati ile üçüncü kişilerin bu motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle uğrayabilecekleri olası zararlarının tazmin edilmesindeki menfaatleri arasında denge sağlamaktır. Zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafları işleten ile sigorta şirkettir.

Ancak yukarıda belirtildiği gibi zorunlu mali sorumluluk sigortası kurumunun amacı, temelde, aracın işletilmesi dolayısıyla zarara uğrayanların zararlarının karşılanmasını sağlamaktır. Trafik kazaları dolayısıyla bireylerin bedensel ya da maddi zarara uğramaları olasıdır. Bedensel zararlar, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına müdahale teşkil edecektir. 17. Maddeye göre, "Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir". Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarından (AYM, E.2019/40, K.2020/40, 17/07/2020, § 35).

Malvarlığı açısından; kazalar dolayısıyla kişilerin malvarlığı zararına uğramaları da mümkündür. Malvarlığına yönelik zararlardan kaynaklanan tazminat haklarının Anayasanın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında korunduğu konusunda herhangi bir kuşku bulunmamaktadır. 35. Maddede "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir/ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir/ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasal anlamda mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır.

Devletin pozitif yükümlülüğü bakımından; Anayasa'nın 5. maddesinde insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak, devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Dolayısıyla devletin kişilerin temel haklarını koruma yönünde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu olumlu yükümlülük, bireyin, üçüncü kişilerin verebileceği zararlara karşı korunmasını da kapsamaktadır.

Yukarıda açıklandığı gibi iptali istenen kurallarda değer kaybı, destekten yoksun kalma ve sürekli sakatlık tazminatları düzenlenmektedir. Ancak bu tanımların gerçek zararı kapsadığını söylemek mümkün değildir. Örneğin bir aracın kaza dolayısıyla oluşan gerçek değer kaybı, aracın kaza öncesi piyasa değeri ile kaza sonrası piyasa değeri arasındaki farktan oluşur. Oysa yasada değer kaybı tazminatının aracın; piyasa değeri, kullanılmışlık düzeyi, hasara uğrayan parçaları ile hasar tutarı dikkate alınarak belirleneceği düzenlenmiştir.

Öte yandan; destekten yoksun kalma tazminatının, ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu ve zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak hesaplanacağı düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi belirlenecek miktardan %2'ye kadar iskonto yapılması öngörülmektedir.

Yaşam hakkına, beden bütünlüğüne ve mülkiyet hakkına yönelik müdahalelere karşı devletin koruma yükümlülüğü; ölçülülük ilkesine uygun şekilde, bireylerin uğradıkları gerçek zararın tazmin edilmesini güvence altına alacak bir hukuki çerçeve oluşturulmasını gerekli kılar. Öte yandan; gerçek zararı tazmin yükümlülüğünün öngörülmesi, motorlu taşıt kaynaklı kazaların azalması ve anılan düzenlemenin ratio legis'ini oluşturan değerlerin korunması yönünde daha yüksek bir önleyici etki yaratabilecektir. Oysa bu düzenlemeler, gerçek zararın tazminine olanak tanımamaktadır. Gerçek zararı tazmine olanak vermeyen ihtilaflı düzenleme; devletin, Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde öngörülen temel hakları güvencelemeye ilişkin pozitif yükümlülüklerinin sınırlarının belirlenmesinde ölçülülük ilkesinin ihlal edildiğini göstermektedir ve Anayasa'nın 13. maddesine aykırıdır. Bu nedenle; devletin bu alandaki pozitif yükümlülükleriyle çelişen ihtilaflı kural, Anayasanın 5., 13., 17. ve 35. maddelerine aykırıdır ve iptal edilmek gerekir.

b) Anayasa'nın 7. ve 13. Maddelerine Aykırılık (Yasama yetkisinin devredilmezliği ve kanunilik ilkeleri yönünden)

Maddeye eklenen yeni fıkra ile maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirleneceği kuralına yer verilmiştir. Böylece, yukarıda açıklandığı üzere, trafik kazaları yoluyla bireylerin yaşam hakkına, beden bütünlüğüne ve mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler dolayısıyla ödenecek tazminatların belirlenmesine ilişkin olarak esas ve usullerin belirlenmesi idarenin yetkisine bırakılmıştır.

Buna karşın; Anayasanın 7. maddesine göre yasama yetkisi devredilemez. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre Anayasanın kanunla düzenlenmesini öngördüğü hususlarda, kanunun temel ilkeleri, usul ve esasları belirlemeden düzenleme yetkisini idareye terk etmesi, kanunilik ilkesini ihlal edeceği gibi Anayasanın 7. maddesinde düzenlenen yasama yetkisinin devredilemeyeceği kuralına da aykırılık oluşturur.

Anayasanın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlükler ancak kanunla sınırlandırılabilir. Dolayısıyla temel haklara sınırlama getiren kuralların kanunla düzenlenmesi zorunludur. Anayasa Mahkemesinin temel hak ve hürriyetlerin ancak yasa ile sınırlandırılacağı kuralına ve hak ve hürriyetlere ilişkin hükümlerde yasa kaydı bulunan hususlara ilişkin içtihadı açıktır ve istikrar kazanmıştır. Bu konularda, yasanın genel ifadeler ile yetinmesi kabul edilmemekte, düzenlediği alanda temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Temel hakların ancak kanunla sınırlandırılacağı anayasal kuralının; devletin insan haklarını korumaya ilişkin pozitif yükümlülüklerinin sınırlarının da yine kanun düzeyinde belirlenmesi gerekliliğini içerir şekilde anlaşılması gerekir.

Anayasa Mahkemesinin şu (E.2013/50 K.2015/38, 1/4/2015) kararı oldukça açıklayıcıdır: "Anayasa'nın 7. maddesinde, 'Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.' denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması ve bu yetkinin devredilememesi, erkler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu hükme yer veren Anayasa'nın 7. maddesinin gerekçesinde yasama yetkisinin parlamentoya ait olması, 'demokrasi rejimini benimseyen siyasi rejimlerde kaçınılmaz bir durum' olarak nitelendirilmiştir.

Madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, yasama yetkisinin devredilemezliği, esasen kanun koyma yetkisinin TBMM dışında başka bir organca kullanılamaması anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 7. maddesi ile yasaklanan husus, kanun yapma yetkisinin devredilmesi olup bu madde, yürütme organına hiçbir şekilde düzenleme yapma yetkisi verilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Kanun koyucu, yasama yetkisinin genelliği ilkesi uyarınca, bir konuyu doğrudan kanunla düzenleyebileceği gibi bu hususta düzenleme yapma yetkisini yürütme organına da bırakabilir.

Yürütmenin türevselliği ilkesi gereğince, yürütme organının bir konuda düzenleme yapabilmesi için yasama organınca yetkilendirilmesi gerekmektedir. Kural olarak, kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte, Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle, Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanmaları, özlük hakları gibi münhasıran ka-

nunla düzenlenmesi öngörülen konularda, kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda, yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra, uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz”.

Mahkeme aynı kararında ayrıca şu belirlemeleri yapmaktadır: “Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması ve bu yetkinin devredilememesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Anayasa’nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda, yürütme organına genel ve sınırları belirsiz bir düzenleme yetkisinin verilmesi olanaklı değildir. Yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir kanun hükmünün Anayasa’nın 7. maddesine uygun olabilmesi için temel ilkeleri koyması, çerçeveyi çizmesi, sınırsız, belirsiz, geniş bir alanı yönetimin düzenlemesine bırakmaması gerekir. Buna karşılık Anayasa’nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda ise kanunun çok genel ifadelerle düzenleme yaparak, ayrıntıyı yürütmeye bırakması mümkündür.”

Anayasa Mahkemesinin bu ve benzeri kararlarından şu sonuçlara ulaşılmaktadır: a) Yasama yetkisinin devredilemezliği, esasen yasa koyma yetkisinin TBMM dışında başka bir organca kullanılamamasıdır; b) Yürütmenin türevselliği ilkesi gereğince, yürütme organının bir konuda düzenleme yapabilmesi için, (Anayasa’da aksi açıkça düzenlenmedikçe) yasama organınca yetkilendirilmesi gerekir; c) İlke olarak yasa koyucu yürütme organını genel ifadelerle yetkilendirebilir; d) Ancak Anayasada yasa ile düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi Anayasaya aykırıdır; e) Bu kapsamda temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hususunda temel esaslar, ilkeler ve çerçeveler yasayla belirlenmelidir. Sonuç olarak, -devletin pozitif yükümlülüklerinin sınırlarını belirlemeyi de içerecek şekilde geniş anlamda- temel hakları sınırlandıran ve ayrıca kanunilik ilkesine tabi olan bir konuyu düzenleyen bir yasanın Anayasa’nın 7. maddesine uygun olabilmesi için temel ilkeleri koyması, çerçeveyi çizmesi, sınırsız, belirsiz, geniş bir alanı idarenin düzenlemesine bırakmaması gerekir.

Yukarıda açıklandığı gibi trafik kazası nedeniyle oluşan zararların ödenmesine ilişkin kurallar, gerçek zararın ödenmesini güvence altına almaktan uzaktır ve Anayasanın 5., 17. ve 35. Maddelerine aykırıdır. Anayasaya aykırı olan söz konusu kuralların uygulanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesinin, devletin temel hakların korunması açısından taşıdığı pozitif yükümlülüklerin sınırlarını belirlemeyi de içerecek şekilde, idareye bırakılması, Anayasanın 7. ve 13. maddelerine aykırıdır.

Sonuç olarak iptali istenen kurallar Anayasanın 5., 7., 13., 17 ve 35. maddelerine aykırıdır ve iptal edilmesi gerekir.

3- 19. Maddesiyle 2918 sayılı Kanunun 92. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (I) bendinin Anayasaya aykırılığı

7327 sayılı Kanun’un 19. maddesiyle 2918 sayılı Kanunun 92. maddesinin birinci fıkrasına yeni bazı bentler eklenmiştir. 92. maddede Zorunlu mali sorumluluk sigortası dışında kalan hususlar düzenlenmektedir. İptali istenen (I) bendi ile “Hasar sebebiyle trafikten çekme veya hurdaya çıkarılma işlemi görmüş araçların değer kaybı tazminatı talepleri” zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışına çıkarılmıştır.

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı gibi Anayasanın 35. maddesinde mülkiyet hakkı güvence altına alınmıştır. 35. maddede “Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir/ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir/ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.” denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasal anlamda mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır. Kazalar dolayısıyla kişilerin malvarlığı zararına uğramaları da mümkündür. Malvarlığına yönelik zararlardan kaynaklanan tazminat haklarının Anayasanın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında korunduğu konusunda herhangi bir kuşku bulunmamaktadır.

Devletin pozitif yükümlülüğü bakımından; Anayasa'nın 5. Maddesinde insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak, devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Dolayısıyla devletin kişilerin temel haklarını koruma yönünde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu olumlu yükümlülük, bireyin, üçüncü kişilerin verebileceği zararlara karşı korunmasını da kapsamaktadır.

Mali sorumluluk sigortası, sigortanın konusunu oluşturan riskin gerçekleşmesi halinde sigortayı yaptıran kişinin hukuken sorumlu tutulabileceği zarar kalemleri sebebiyle ödemekle yükümlü olacağı tazminatın sigorta şirketi tarafından teminat miktarı ile sınırlı olarak ödenmesini güvence altına alan sigorta türüdür. Anılan sigorta, sigorta kapsamındaki riskin gerçekleşmesi ve zararın doğması halinde, zarar gören kişilerin tazminat alacaklarını teminat altına almanın yanında sigortayı yaptıran kişi bakımından da güvence sağlamaktadır. Kanun koyucu Anayasanın 5. maddesinde yüklenen pozitif yükümlülüğün gereği olarak mali sorumluluk sigortası yaptırılmasını zorunlu tutmuştur. Bu zorunluluğun amacı, kişilerin beden bütünlüğü veya mülkiyet haklarına yapılan müdahale dolayısıyla uğradıkları zararın tazmin edilmesini garanti altına almaktır.

Yasa koyucu böylece motorlu taşıt işleten üçüncü kişilerin verdiği zarar dolayısıyla oluşabilecek hak kayıplarını önlemeyi amaçlamıştır. Ancak bu amacın gerçekleşmesi için kişilerin uğradıkları zararın tam olarak tazmin edilmesi gerekir. Kaza nedeniyle oluşan hasar sonucu trafikten çekilen veya hurdaya ayrılan araçlar için değer kaybı talebinde bulunulamaması halinde zararın tam olarak karşılandığından söz etmek mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle kural Anayasanın 5. ve 35. maddelerine aykırıdır, iptaline karar verilmesi gerekir.

YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN GEREKÇESİ

09.06.2021 tarih ve 7327 sayılı İcra ve İflâs Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un iptali istenen kuralları yukarıda açıklandığı gibi Anayasa'nın pek çok maddesine aykırıdır ve uygulanması halinde telafisi imkânsız sonuçlar doğuracağı açıktır. İptali istenen kurallar açık bir şekilde bireylerin anayasal temel haklarını ihlal etmektedir. Bireylerin yaşama hakkı, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı ve mülkiyet hakkı ile çalışma hakkını ağır bir şekilde ihlal eden düzenlemelerin uygulanması halinde bu haklara yönelik ihlalleri ortadan kaldırmak mümkün olmayacaktır. Anayasa'ya ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere açıkça aykırı olan düzenlemelerin kişi haklarını ihlal edecektir.

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı gibi temel hak ve özgürlükleri, hak sınırlama ölçütlerine aykırı şekilde sınırlandıran kurallar Anayasanın pek çok hükmünü, ihlal etmektedir. Anayasal düzenin hukuka aykırı kural ve düzenlemelerden en kısa sürede arındırılması, hukuk

Esas Sayısı : 2021/82
Karar Sayısı : 2022/167

devletin temel gereğidir. Anayasa'ya aykırılıkların sürdürülmesi, özenle korunması gereken hukukun üstünlüğü ilkesini de zedeleyecektir. Hukukun üstünlüğünün sağlanamadığı bir düzende, kişi hak ve özgürlükleri güvence altında sayılamayacağından, bu ilkenin zedelenmesi hukuk devleti yönünden giderilmesi olanaksız durum ve zararlara yol açacaktır.

İptali istenen kuralların uygulanmasından kaynaklanan ağır temel hak ihlallerinin bir an önce sona erdirilmesi ve daha ağır ve telafisi imkânsız sonuçlar doğurmasını engellemek amacıyla Anayasaya açıkça aykırı olan ve iptali istenen hükümlerin iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin de durdurulması istenerek Anayasa Mahkemesine dava açılmıştır.

IV. SONUÇ VE İSTEM

09.06.2021 tarih ve 7327 sayılı İcra ve İflâs Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

1- 7. maddesiyle değiştirilen 2004 sayılı Kanun'un 308/c maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "ve 206 ncı madde kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödenir" ibaresinin, Anayasanın 2., 5., 17., 35., 49., 55. ve 60. maddelerine,

2- 18. maddesiyle 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 90. maddesinin birinci fıkrasına eklenen cümle ile eklenen ikinci fıkranın, Anayasanın 5., 7., 13., 17 ve 35. maddelerine,

3- 19. maddesiyle 2918 sayılı Kanunun 92. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (I) bendinin, Anayasanın 5. ve 35. maddelerine

aykırı olduğundan iptallerine ve uygulanmaları halinde giderilmesi güç ya da olanaksız zarar ve durumlar olacağı için, iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesine ilişkin istemimizi saygı ile arz ederiz."